

PRAVILNIK

O NORMATIVU DRUŠTVENE ISHRANE DECE U USTANOVAMA ZA DECU

(Objavljen u "Sl. glasniku RS", br. 50/94)

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuje se normativ društvene ishrane dece u ustanovama za decu, način vođenja evidencija o primeni normativa ishrane i sadržaj obrazaca E1 - Jelovnik, E-2 - Vrste i neto količine utrošenih namirnica za ishranu dece po obrocima i E-3 - Vrste i neto količina utrošenih namirnica za ishranu dece za jedan dan, nedelju i mesec dana o primeni normativa ishrane.

Član 2.

Normativ društvene ishrane i obrasci iz člana 1. ovog pravilnika odštampani su uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 3.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

NORMATIV DRUŠTVENE ISHRANE DECE U USTANOVAMA ZA DECU

Bitan preduslov za pravilan rast, razvoj, očuvanje i unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti i podizanje biološkog potencijala, neophodan za obezbeđenje kontinuiranog procesa formiranja zdravog čoveka je pravilna ishrana.

Stručno organizovanje i pružanje pravilne ishrane predstavlja značajan zadatak i važan vid dečje zaštite.

Da bi se to obezbedilo neophodna je primena odgovarajućih normativa.

I. NORMATIVI ISHRANE DECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Normativi ishrane dece u uslovima kolektivnog smeštaja u predškolskim ustanovama čine osnov pravilnog planiranja, organizovanja i kontrole ishrane.

Oni omogućuju obezbeđenje adekvatnih nutritivnih potreba uz poštovanje principa pravilne ishrane, izbegavanje grešaka u ishrani sticanju pozitivnih higijenskih navika i predstavljaju uticajan korektor postojećih kvalitativnih i kvantitativnih deficita i suficita dečje ishrane u porodici, posebno u vanrednim situacijama u društvu.

Normativi ishrane dece u predškolskim ustanovama određuju se na osnovu sledećih elemenata:

- da u predškolskoj ustanovi borave deca od 1-7 godina (do 10 godina) starosti;
- da su deca prema uzrastu i svojim psihofizičkim karakteristikama grupisana u uzrasne grupe za koje je posebno određen ritam života i rada, a u skladu sa tim i ishrana (za svaku uzrasnu grupu posebno);
- da je dužina boravka dece u predškolskoj ustanovi do 11 časova dnevno, što

podrazumeva obezbeđivanje četiri obroka (doručak, prepodnevnu užinu, ručak i popodnevnu užinu) sa pravilnim vremenskim razmakom i pravilnim procentualnim učešćem;

- da se potrebe za energetskom vrednošću obroka i potrebe za hranljivim i zaštitnim materijama za određeni uzrast i određeno vreme boravka u predškolskoj ustanovi formiraju na osnovu fizioloških zahteva dečijeg organizma uzrasta od 1-2 godine, 2-3 godine, 3-5 godina, 5-7 godina i 7-10 godina, uvećanih do postizanja "zaštitnog nivoa unosa", a u cilju pokrivanja individualnih varijacija unutar grupe;
- da se prehrambene potrebe dece, koja borave u predškolskoj ustanovi, određuju na bazi zadovoljenja 75% dnevnih ukupnih energetskih potreba i zadovoljenja 90% dnevnih potreba u animalnim proteinima, mineralima i vitaminima (za desetočasovni boravak, odnosno adekvatno zadovoljenje potreba zavisno od dužine boravka);
- poštovanja principa pravilne ishrane, a koji se iskazuje kroz konkretne vrednosti u okviru Normativa.

Fiziološke norme ishrane dece predškolskog uzrasta

Fiziološke norme ishrane dece predškolskog uzrasta obuhvataju norme koje zadovoljavaju energetske potrebe i potrebe u hranljivim i zaštitnim sastojcima pružene kroz ukupni dnevni obrok.

1. Energetske potrebe

Energetske potrebe deteta su određene energetskom potrošnjom tj. količinom energije koja se utroši za potrebe bazalnog metabolizma, fizičku aktivnost, specifično dinamičko dejstvo hrane i rasta.

Vrednosti date (u KCal/kilogramu telesne mase ili KJ/kg.t.m.) za određene uzrasne grupe odnose se na količinu energije koja pokriva energetsku potrošnju vezanu za bazalni metabolizam, fizičku aktivnost i specifično dinamičko dejstvo hrane, dok se količina energije koja se utroši za potrebe rasta, s obzirom na relativno nisku vrednost, posebno ne iskazuje. Ona ima značaj pri planiranju ishrane dece u određenim situacijama (oporavak od bolesti ili kada se želi da postigne prirast u težini ili visini).

Energetske dnevne potrebe dece predškolskog uzrasta obračunate u odnosu na uzrast i telesnu masu su:

Uzrast	Medijana	Energetske potrebe	Dnevne energetske potrebe
--------	----------	--------------------	---------------------------

KJ/dan	telesne		po kg/t.m.		KCal/dan	KCal/dan	
	mase	(kg)	KCal/kg	KJ/kg			
1	2	3	4	5			
6							
1-2	11,0	105	439		1.200		
5.020							
2-3	13,5	100	418		1.300		
5.439							
3-5	16,5	95	397		1.600		
6.694							
5-7	20,5	90M	85Ž	377M	356Ž	1.900M	1.800Ž
7.950M	7.531M						
7-10	27	78M	67Ž	326M	280Ž	2.100M	1.800Ž
8.786M	7.531Ž						

M - dečaci

Ž - devojčice

2. Potrebe u belančevinama

Dnevne fiziološke potrebe u belančevinama, izražene kroz potrebu u ukupnom azotu i esencijalnim aminokiselinama, predstavljaju optimalnu količinu belančevina koje obezbeđuju pozitivan azotni bilans u metaboličkim procesima i obezbeđuju adekvatnu količinu esencijalnih aminokiselina u fazi intenzivnog stvaranja novih tkiva pri rastu i razvoju i diferencijaciji bioloških funkcija dečjeg organizma.

Za razne uzrasne grupe, dnevne potrebe u belančevinama se izračunavaju

zavisno od biološke vrednosti belančevina koje se koriste u ishrani i izražavaju u gramima po kilogramima telesne mase. Kod unošenja belančevina neto proteinskog iskorišćavanja dnevne fiziološke potrebe date su kroz vrednosti koje se definišu kao "sigurnosni dnevni unos", a zadovoljavaju potrebe svake jedinice unutar grupe. Kod unošenja belančevina nižeg proteinskog iskorišćenja, dnevne potrebe se dobijaju množenjem "sigurnosnog dnevnog unosa" i odgovarajućeg koeficijenta zavisno od vrednosti belančevina i izražavaju u gramima po kilogramu telesne mase odgovarajuće uzrasne grupe. Za ishranu dece našeg podneblja, s obzirom na deficitarnost u belančevinama životinjskog porekla, da bi se zadovoljio zahtev u belančevinama neophodno je pri određivanju ukupnih dnevnih potreba "sigurnosni dnevni unos" pomnožiti sa koeficijentom 1,8 do 1,5 (što se obezbeđuje unosom belančevina NPU (48-62). Postizanjem optimalnog odnosa životinjskih prema biljnim belančevinama od 2:1 (minimalno 1:1) uz zadovoljenje ukupnih dnevnih količina postiže se i zadovoljenje unosa devet esencijalnih aminokiselina.

Dnevne potrebe u belančevinama su:

Uzrast	Medijana		
	telesne mase (kg)	Dnevne potrebe u belančevinama (gr/kg t.m.)	
		SDU*	SUD dž 1,5
SUD dž 1,8			
	1	2	3
5			4
1-2	11,0	1,2	1,8
2,16			

2-3 2,07	13,5	1,15	1,73
3-5 1,98	16,5	1,10	1,65
5-7 1,80	20,5	1,00	1,50
7-10 1,80	27	1,00	1,50

-----

*SDU Sigurni dnevni unos (belančevina NPU=100)

3. Potrebe u ugljenim hidratima

Ugljeni hidrati, mada ne pripadaju grupi esecijalnih nutrienata, kao osnovni energetski izvor i uslov pravilnog odvijanja metabolizma belančevina i masti, predstavljaju materije za koje postoje dnevne fiziološke potrebe koje se zadovoljavaju unosom adekvatnih namirnica u pravilnom procentualnom odnosu (a što se iskazuje na konkretnim primerima, zavisno od grupacije dece, u Normativima ishrane).

4. Potrebe u mastima

Fiziološke potrebe u mastima, kao izvoru energije, nosiocima esencijalnih masnih kiselina i liposolubilnih vitamina, podrazumevaju zadovoljenje (kvalitativno i kvantitativno) ukupnih energetskih potreba određene uzrasne grupe učešćem masti u procentualnom odnosu (do 30%), unos i biljnih i životinjskih masti u određenom međuodnosu (1:1 ili najviše 1:2) sa učešćem polunezasićenih masnih kiselina sa 5% i zasićenih masnih kiselina do 10% u ukupnom energetskom unosu i ograničenje unosa holesterola do najviše 300 mg. dnevno.

5. Potrebe u vitaminima i mineralnim materijama

Potrebe u vitaminima (fiziološke norme) po uzrasnim grupama tj. godinama starosti su:

UZRAST

VITAMINI

: 91;0: -----

: 91;0: A D E C B1 B2 Nijacin
B6 Folacin B12

: 91;0: mg RE (mgr) (TE) mg mg mg mg NE
mg mg mg

1-2 400 10 5 45 0,7 0,8 9 0,9
100 2,0

2-3 400 10 5 45 0,7 0,8 9 0,9
100 2,0

3-5 500 10 6 45 0,9 1 11 1,3
200 2,5

5-7 500 10 6 45 0,9 1 11 1,3
200 2,5

7-10 700 10 7 45 1,2 1,4 16 1,6
300 3,0

(RE - retinol ekvivalent = 1 mg retionala = 6 mg karotina

TE - tokoferol ekvivalent = 1 TE = 1 mg alfa tokoferola)

NE - niacinekvivalent = 1 mg niacina = 60 mg triptofana

Potrebe u mineralnim materijama po uzrasnim grupama su:

UZRAST MINERALNE MATERIJE (mg)

: 91;0:		-----						
: 91;0:		Ca	P	Mg	Fe	Zn	Cu	Na
K	J (mg)							

1-2	600	600	150	15	10	1,0-2,0	325-975	550-
1650	70							
2-3	600	600	150	15	10	1,0-2,0	325-975	550-
1650	70							
3-5	800	800	200	10	10	1,0-2,0	450-1350	775-
2325	90							
5-7	800	800	200	10	10	1,0-2,0	450-1350	775-
2325	90							
7-10	800	800	250	10	10	2,0-2,5	600-1800	1000-
3000	120							

Ishrana dece predškolskog uzrasta u predškolskim ustanovama

1. Energetska vrednost obroka i udeo hranljivih sastojaka u dnevnim obrocima dece predškolskog uzrasta u predškolskim ustanovama

Energetska vrednost obroka (ukupnog) pri desetočasovnom boravku dece u predškolskoj ustanovi treba da obezbedi 75% ukupnih dnevnih energetske potrebe. U slučaju organizovanog kraćeg boravka grupe dece, energetska vrednost dece obračunava se na osnovu dužine boravka, odnosno adekvatnog broja obroka.

Udeo hranljivih sastojaka, izražen u procentima u odnosu na energetska vrednost obroka iznosi:

- za belančevine 10%
- za ugljene hidrate 60%
- za masti 30%

Dozvoljena odstupanja od preporučenih normi su za belančevine +10%, ugljene hidrate i masti +-5% računato na količine hranljivih materija izražene u gramima. Ishranom dece u predškolskoj ustanovi obezbeđuje se za desetočasovni boravak 75% dnevnih energetske potrebe i 90% potreba u životinjs